

ПРОБЛЕМА МІЖНАРОДНОЇ ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

В умовах сьогодення науковцями вже неодноразово зверталась увага на потребу врегулювання питання правосуб'єктності фізичних осіб в міжнародному праві. Остаточне з'ясування даного питання сприяло б подоланню суперечностей та невідповідностей у доктрині міжнародного права та подальшому закріпленні фізичних осіб як ймовірних суб'єктів міжнародного права.

Дослідженням питання правосуб'єктності фізичних осіб в різні роки займалися такі відомі вчені як: Тарасова О. В., Буткевич О. В., Лукашук І. І., Колосова Ю. М., Фрідман В., Броунлі Я., Шварценбергер Г. та інші. Однак, деякі питання залишилися поза межами їх досліджень.

Науковці зазначають дві фундаментально протилежні точки зору на рахунок правосуб'єктності фізичних осіб. Перша група вчених визнає повну правосуб'єктність фізичних осіб (Тарасова О. В., Дженіс М., Буткевич О. В., Мюллерсон Р.). Друга група висловлює точку зору, що фізичні особи не мають міжнародно-правової правосуб'єктності (Броунлі Я., Лукашук І. І., Шварценбергер Г., Хайд Ч.).

Вагомим аргументом для визнання правосуб'єктності фізичних осіб слугує їх можливість виступати стороною в суді проти держави. Наприклад, фізичні особи мають право подати скарг щодо ліквідації расової дискримінації на підставі Міжнародної конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації. Також слід зазначити, що доктрина міжнародного права сім'ї загального права визнає фізичних осіб суб'єктами міжнародного права, тому це дає їм змогу мати і реалізовувати свої права і обов'язки.

Не слід забувати й проте, що фізичні особи можуть нести міжнародно-правову відповідальність за: злочини проти миру, людяності; воєнні злочини; агресивні дії і такі, що до них прирівнюються (геноцид, расова дискримінація, піратство).

Друга група вчених, яка зазначає, що у фізичних осіб відсутня

правосуб'єктність наводить наступні аргументи: індивіди знаходяться під юрисдикцією певної держави і є суб'єктами внутрішньодержавних правових відносин; вони не мають самостійного міжнародного статусу; фізичні особи не володіють юридичною здатністю до здійснення міжнародних прав та обов'язків. Окремим фактором науковці зазначають відсутність у фізичних осіб змоги виступати творцями норм міжнародного права, як наприклад це можуть робити держави.

Кучерук Н. С., вважає, що відсутні підстави правового характеру, які б свідчили про неможливість вважати фізичну особу суб'єктом міжнародного права. Дана теза впливає з аналізу практики Європейського суду з прав людини, де у справах проти держави громадяни стають повноправними учасниками міжнародних відносин. Тому є необґрунтованим говорити про відсутність у громадян здатності до самостійної реалізації своїх міжнародно-суб'єктивних прав та обов'язків, оскільки, другою стороною у даних справах виступає держава як основний суб'єкт міжнародного права. Більше того, Європейський суд з прав людини у своєму рішенні від 05.02.1963 р. зазначив, що на сьогоднішній день існує новий порядок у міжнародному праві відповідно до якого суб'єктами визнаються не лише держави, а й громадяни [1, с. 75].

Таким чином, вагомою підставою для аргументів першої групи вчених є практика Європейського Суду, яка прямо зазначає в своїх рішеннях те, що правосуб'єктність фізичних осіб визнана в міжнародних документах. Особливістю даного правового «феномену» є також і те, що правосуб'єктність фізичних осіб визнана в цілому ряді міжнародних документів: у Загальній декларації прав людини 1948 року (стаття 6); у Міжнародному пакті про громадянські та політичні права 1966 року (стаття 2 і далі); у Міжнародній конвенції про захист прав усіх працівників-мігрантів і членів їхніх сімей 1990 року (стаття 8 і далі) та ін. [2, с. 136].

Отже, з наведених вище аргументів можна дійти висновку, що фізичні особи мають усі складові елементи міжнародної правосуб'єктності, а саме: правоздатність, дієздатність і деліктоздатність. Тому визнання міжнародної правосуб'єктності фізичних осіб повинно стати наступним ключовим етапом в розвитку міжнародного права.

Джерела:

1. Кучерук Н. С. Фізична особа як суб'єкт міжнародного права. *Міжнародні читання з міжнародного права пам'яті професора П. Є. Казанського* : матеріали четвертої міжнар. наук. конф. (м. Одеса, 8–9 лист. 2013 р.) відп. за випуск к.ю.н., доц. М. І. Пашковський; Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса : Фенікс, 2013. С. 73–76.
2. Тимченко Л. Д. Міжнародне право : навч. посіб. Київ : Знання, 2007. 224 с.

Науковий керівник – к.ю.н., доцент Мануїлова К. В.